

1) *Començaments del segle XIX.*— Als començaments del segle XX hom nota en tots els ordres de la cultura catalana un anhel d'estructuració i d'especialització que rectifica en certa manera la pruïja enciclopedista del segle passat. El fet distintiu de la llengua esdevé ja una cosa bàsica que condiciona la diferència d'espiritualitat. Els escriptors senten l'anhel d'incorporar a la llengua pròpia les obres mestres de les altres literatures i alternen les produccions originals amb traduccions directes de les produccions estrangeres de tots els temps i matisos. Amb aquesta doble tasca inicien un desenvolupament ja gairebé normal i harmònic mentre la llengua assoleix un primer grau de purificació que afina la seva aptitud per a totes les especulacions del pensament.

2) *La poesia.*— Després de cinquanta anys d'existència i, sense perdre llur prestigi literari, els Jocs Florals de Barcelona deixen d'ésser el nacli central de les lletres catalanes, àdhuc en el terreny de la poesia. En aquest terreny es produeix una veritable renovació que tot i aprofitant-se de l'espontaneïtat predicada per Maragall en resulta contrària i agermana les tendències classicitzants de l'escola mallorquina amb el desig de reprendre en certa manera la tradició dels mestres valencians de la setzena centúria, però sense oblidar els models que oferia als poetes de tot el món la lírica francesa del segle XIX. De mica en mica, totes aquestes influències i d'altres menys importants, que a vegades s'anul·len mutuament, s'apaivaguen i donen lloc a l'expandiment d'una poesia múltiple, i exuberant, cada vegada més àmplia, més polièdrica, més afinada, i, pel llenguatge, més autènticament catalana, però també de més valor universal.

3) *La novel·la.*— L'obra novel·listica de Narcís Oller quedà closa en cloure's el segle i a desgrat de l'aparició d'alguns novel·listes de raça i dels assaigs més o menys reeixits d'altres escriptors en el gènere, la novel·la catalana sofreix una crisi d'alguns lustres. Durant aquesta crisi la novel·la es refugia en l'ambient rural i arriba a produir obres de tanta empena que algunes són traduïdes a altres llengües; però pel seu volum i per la seva significació de cosa madura, la novel·la no pot seguir de prop la poesia en el seu camí ascendent. No passen vint anys, tanmateix, sense que es produeixi a Catalunya un veritable renaixement novel·listic al qual contribueixen escriptors de totes les tendències i de tots els caires, realistes, idealistes, costumistes, psicòlegs, etc.

4) *El teatre.*— Més desorientació trobem encara en el teatre de començaments del segle. Però hi apareixen diverses personalitats prou fortes per a donar-li una vida intensa. Al drama realista que s'havia imposat amb Guimerà succeeixen el drama de caire social d'Ignasi Iglesias i les obres divertides o sentimentals de Santiago Rosinyol. Hom assaja, en català, tots els gèneres teatrals, àdhuc el gènere líric,

puix que Pedrell i Vives creen l'òpera catalana a base de llibrets catalans i hom arriba a formar un repertori variadíssim i copiosíssim d'obres catalanes. La crisi que més endavant s'inicia no és pròpiament una crisi d'autors, sinó del gènere. D'altra banda, per exigències del professionalisme, els actors més eminents de l'escena catalana emigren a Madrid per dedicar-se al teatre castellà; per altra banda, el cinema arrenca el públic del teatre. La manca de protecció oficial aguditzada encara la crisi. Així i tot, són molts els autors catalans que triomfen al teatre i més encara els que estan decidits a no abandonar-lo, sigui quin sigui el seu esdevenidor.

5) *La ciència i l'erudició.*— En el terreny de la ciència i de l'erudició és potser on la cultura catalana avança amb peu més segur, amb més contenció i amb més silenci. A la Facultat de Medicina es forma un nucli de biòlegs de primer ordre que només es pot comparar per la seva importància amb la plèiade de clínics i de cirurgians que treballen als hospitals, molts dels quals poden parlar als Congressos internacionals en nom de la ciència mèdica catalana. A la Facultat de Dret es forma un nucli de juriconsults que estudien, sobretot, les modalitats específiques del dret civil i polític català. A la Facultat de Lletres es forma, a l'entorn del mestre Rubió i Lluch, una plèiade d'historiadors i erudits que treballen en l'enorme pedrera de la cultura catalana antiga. Àdhuc els estudis econòmics i socials, tot i no tenir un centre de preparació, són cada cop més florents a Catalunya i sempre que poden es manifesten en català. Comencen, per tant, a sortir, en llengua catalana, diverses publicacions de caire científic que, al costat de les específicament literàries, més nombroses, naturalment, donen ja un cert volum a la cultura pròpia del país.

6) *L'Institut d'Estudis Catalans.*— Per relligar tots aquests esforços esporàdics i per estructurar definitivament aquesta cultura fou creat per la Diputació de Barcelona l'Institut d'Estudis Catalans, amb les seves seccions de filologia, de ciències i d'arqueologia i d'història, entitat de tipus europeu, les publicacions científiques i literàries de la qual són comentades per les publicacions de les acadèmies similars de l'estranger. Mitjançant aquest Institut la cultura catalana és coneguda a tots els països de gran solvència intel·lectual. Anexa a l'Institut, hom crea la Biblioteca de Catalunya, que posseeix actualment prop d'un milió de volums i és, per tant, la més important del país. Amb aquesta Biblioteca, la Universitat i la de l'Ateneu Barcelonès, la capital de Catalunya ofereix als estudiosos un vastíssim arsenal de cultura assequible a tothom. Cal remarcar, com un fet decisiu per a l'esdevenidor de la llengua catalana i per tant de la postera cultura en general, que una de les primeres tasques de l'Institut d'Estudis Catalans fou la de promulgar unes normes ortogràfiques del

LA RELIQUIA

Faune mutilat,
brollador eixut,
jardí desolat
de ma joventut...

Beneïda l'hora
que m'ha duit aquí.
La font qui no vessa, la font qui no plora,
me fa plorar a mi.
Sembla que era ahir,
que dins el misteri de l'ombra florida,
tombats a la molsa,
passàvem les hores millors de la vida.
De l'aigua sentíem la música dolça,
dintre la piscina guaitàvem els peixos,
collíem poncelles, caçàvem bestioles,
i ens fèiem esqueixos
muntant a la branca de les atzeroles.

Ningú sap com era
que entre l'esponera
de l'hort senyorivol,
fent-lo més ombrivol,
creixia la rama d'antiga olivera.

Arbre centenari,
amorós pontava la soca torçada
perquè sense ajuda
poguéssim pujar-hi.
Al forc de la branca senyora i màjora
penjàvem la corda de l'engronsadora,
i, venta que venta,
folgàvem i rèiem, fins que la vesprada
la llum esvaïa de l'hora roenta,
de l'hora encantada.

Somni semblaria
el temps que ha volat
de la vida mia,
sense les ferides que al cor ha deixat,
sense les ferides que es tornen a obrir
quan veig que no vessa,
ní canta ní plora, la font del jardí.
Trenta anys de ma vida volaren de pressa,
i encara no manca,
penjat a la branca,
un tros de la corda de l'engronsadora,
com trista penyora,
despulla podrida d'un món esbucat...

Faune mutilat,
brollador eixut,
jardí desolat
de ma joventut.

JOAN ALCOVER

(Segueix a la pàgina 4)